

20. Petryk, O. A., & Marynich, I. O. (2015). Rol nezalezhnogo audytu v provedenni postmytnoho kontroliu [The role of independent audit in post customs control]. *Technology audit and production reserves*, Vol. 1/6, № 21, p. 57–60. [in Ukrainian].

21. Vakulchyk, O., Fesenko, V., & Knyshek, O. (2017). Internal control and audit of enterprises' compliance with customs requirements while conducting foreign economic activity. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3, № 4, p. 18–23. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-18-23>.

22. Aleksjejeva, A., & Ignatenko, T. (2014). Transfertne tsinoutvorennia yak mekhanizm podatkovoho kontroliu [Transfer pricing as a tax control mechanism]. *Visnyk Kyjivsjkogho nacionaljnogho torghovelnjno-ekonomichnogho universytetu*, Vol. 3, p. 85–95. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2014_3_8. [in Ukrainian].

23. Vakulchyk, O. M., & Rjabych, O. V. (2015). The transfer pricing control mechanism and reporting system implementation challenges: Ukrainian experience. *Customs*, Vol. 2, p. 10–16.

24. Petryk, O. A., Kasych, A. O. & Ghrynenko, Ju. I. (2016). Transfertne tsinoutvorennia na pidpryemstvi: problemy ta mozhlyvosti vykorystannia [Transfer pricing in the enterprise: problems and opportunities for use]. *Investycji: praktyka ta dosvid*, Vol. 24, p. 19–23. [in Ukrainian].

25. Fesenko, V. V. (2018). *Zovnishnoekonomichni operatsii pidpryemstva z poviazany my storonamy: audyt i analiz* [Foreign economic transactions of an enterprise with related parties: audit and analysis]. Dnipro: Dominanta print. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.09.2023.

УДК 339.564(477):338.432

JEL Classification F14, F20, O13, Q17

DOI 10.33111/EE.2023.51.YakimchukV_ChukhraievaN

V. Yakimchuk

director of LLC «Kyiv-Product»

ORCID: 0009-0007-6475-5903

N. Chukhraieva

PhD, Associate Professor of the Business Economic and Entrepreneurship Department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: 0000-0003-1537-4841

В. Ю. Якимчук

директор ТОВ «Київ-продукт»

Н. М. Чухраєва

к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва Київський Національний Економічний Університет імені Вадима Гетьмана

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

АНОТАЦІЯ: Україна є одним з основних гравців на світовому ринку агропродукції. Це викликано географічними та кліматичними умовами держави. У сільському господарстві зайнято 13 мільйонів українців та 55 % площі країни. У 2022 р. російська федерація почала повномасштабну війну проти України. У статті досліджено економічні перетворення в аграрному секторі України, в процесі його адаптації до змін сучасного світового ринку та викликів, пов'язаних з російсько-українською війною. Проаналізовано сильні та слабкі сторони експортного потенціалу агропродукції України та державних і міжнародних програм, спрямованих на його покращення. Проаналізовано роль і місце української агропродукції на світовому ринку та шляхи її подальшого розвитку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: експорт агропродукції, експортний потенціал України, агропродукція, експорт.

EXPORT POTENTIAL OF AGRICULTURAL PRODUCTS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

ANNOTATION: Ukraine is the largest country in Europe by area. And one of the main players in the world market of agricultural products, for which it received the nickname «The Granary of Europe». This is caused by the geographical and climatic conditions of the state. The largest areas of chernozems — fertile soils that are ideal for growing agricultural products — are concentrated here. Agriculture employs 13 million Ukrainians and 55 % of the country's area. In 2022, the Russian Federation, which is the main competitor of Ukraine on the global agricultural market, started a full-scale war against Ukraine. This caused structural changes in both local and global markets. The article examines economic transformations in the agricultural sector of Ukraine, in the process of its adaptation to changes in the modern world market and challenges related to the war unleashed by the Russian Federation. The strengths and weaknesses of the export potential of agricultural products of Ukraine are analyzed, the analysis is given, the state and international programs aimed at improving the agricultural sector and its export potential are considered. The role and place of Ukrainian agricultural products in the world market and ways of its further development are analyzed. Examines government efforts to create and develop modern, high-value-added agricultural sectors such as greenhouses and horticulture, and their role in post-war agricultural development. The value of the study is the consolidation of information about structural changes in all branches of agribusiness during the period of active military operations, namely the selection of crops for cultivation, fertilizing, logistics, storage, sale on

the domestic market and export of grown products to the world market.

KEY WORDS: export of agricultural products, export potential of Ukraine, agricultural products, export.

Вступ. За площею Україна є другою за величиною державою в Європі. Окрім своїх значних розмірів, однією з суттєвих переваг України є її родючі ґрунти, що належать до такого різновиду, як чорнозем. Відмінною рисою цього різновиду є здатність зберігати достатній рівень вологи і сприяти високій урожайності сільськогосподарської продукції. Сприяє розвитку агросектору й помірна кліматична зона, з теплим літом, достатньою кількістю дощів та суворою зимою, що допомагає у боротьбі зі шкідниками та зменшує необхідність використання надмірної кількості хімічних речовин, зокрема пестицидів. Саме тому Україну по праву називають «житницею Європи», яка на сьогодні здатна забезпечити продовольством півмільярда людей. Щорічно в країні обробляється близько 32 млн га землі, що становить понад 55 % її території. Сільське господарство України є важливим джерелом засобів існування для приблизно 13 млн українців, які мешкають у сільській місцевості, а також основним постачальником продуктів харчування як для внутрішнього, так і міжнародного ринків.

Постановка завдання. Ураховуючи актуальність і важливість питання експортного потенціалу агропродукції як для внутрішньої, так і зовнішньої економіки України з позицій створення робочих місць, наповнення бюджету, формування валютної виручки, метою проведення цього дослідження є визначення та аналіз потенціалу експорту агропродукції України в умовах змін світового ринку та наслідків від воєнних дій після збройної агресії РФ проти України.

Значний внесок у дослідження економіки агросектору в Україні та його експорту на світовий ринок зробили провідні світові та вітчизняні вчені, такі як Н. Волошко, А. Ситнік, Н. Галунець, В. Дем'янчук, В. Івченко, І. Кириленко, Я. Базилук, Я. Жаліло, С. Ковалівська, О. Кондратюк, І. Стояненко та інші. Питання економічних наслідків російсько-української війни для агропромислового сектору України та світових ринків агропродукції знайшли відображення у працях вітчизняних авторів [2], а також у доповідях міжнародних організацій таких як агентство США з міжнародного розвитку (USAID) [4]. За останні кілька років багато науковців приділяли увагу питанням агросектору та його структурі, однак у наукових дослідженнях недостатньо ґрунтовно висвітлено проблеми щодо поточних змін, які відбуваються в ньому у періоді 2022–2023 рр. З урахуванням викликів війни

поточний стан агросектору прямо впливає на внутрішню економіку України та світовий ринок в цілому, забезпечення світової продовольчої безпеки, створення логістичних проблем, дефіцит добрив та зростання світових цін на паливо. Відповідно, важливим питанням є аналіз дій саме українського уряду, що здатні прямо впливати на агросектор в умовах війни, і як ці дії відобразяться на післявоєнному відновленні галузі. Саме ці причини й обумовили вибір даного наукового дослідження.

Результати. До повномасштабного вторгнення росії в лютому 2022 р. на сільськогосподарський сектор України припадало 11 % ВВП, майже 14 % її трудових ресурсів та майже 41 % загального експорту (27,8 млрд дол. США) [1]. Отже, для забезпечення глобальної продовольчої безпеки потужність і стабільність сільськогосподарського сектору Україні є критично важливими. Згідно зі звітом Продовольчої та сільськогосподарської організації при ООН (FAO) світові ціни на продовольство зросли приблизно на 12,6 % протягом першого місяця війни [8].

Експортний потенціал української агропродукції повністю змінився після вторгнення російської федерації. Зазначимо, що єдиною країною, яка може конкурувати з Україною у виробництві таких культур, як пшениця, кукурудза та сояшник на Європейському континенті, є росія. З позицій конкуренції на зовнішніх ринках нейтралізація сільськогосподарського сектору України було однією з головних цілей російського вторгнення. За сім місяців війни з боку росії було успішно атаковано українські ферми та поля, склади та транспортна інфраструктура, а також сільськогосподарські науково-дослідні інститути, частина з яких знищена чи окупована. У перші дні російського вторгнення чорноморські порти України були окуповані чи заблоковані російським військово-морським флотом, що спричинило суттєве зростання міжнародних цін через зупинку українського експорту.

За два десятиліття Україна стала важливим світовим постачальником зерна та сояшникової олії. Експорт зерна зріс більш ніж вп'ятеро, а частка країни у світовій торгівлі зерном зросла приблизно з 5 % до 12–14 %. Українське сільськогосподарське виробництво та експорт на світових ринках у 2021–2022 рр. виглядає так (табл. 1).

Для повноти аналізу інформації вважаємо за доцільне доповнити даними щодо обсягу експорту з погляду основних покупців (табл. 2).

Таблиця 1

**ВИРОБНИЦТВО ТА ЕКСПОРТ ОСНОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
КУЛЬТУР УКРАЇНИ У 2021–2022 РР.**

Продукт	Виробництво			Експорт		
	Обсяг продукту (тис.тонн)	Місце у світовому рейтингу виробни- ків, (ранг)	% у світовому ви- роб-ництві	Обсяг продукту (тис.тонн)	Місце у світовому рейтингу експорте- рів, (ранг)	% у свігово-му экс- порті
Кукурудза	41,9	6	3,5	23,0	4	12
Пшениця	33,0	7	4,3	19,0	5	9
Соняшник	17,5	1	30,6	75,0	9	3
Ячмінь	9,9	4	6,8	5,8	3	17
Соняшникова олія	5,7	2	30,6	4,95	1	46
Соняшниковий шрот	5,45	2	27,5	4,1	1	54
Ріпак	3,01	6	4,2	2,7	3	20

Джерело [1].

Таблиця 2

**ОБСЯГ ЕКСПОРТУ ОСНОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР
ЗА КРАЇНАМИ-ПОКУПЦІЯМИ У 2021–2022 РР.**

Продукт	Експорт Україна	Основні ринки збуту					
		1-ше місце		2-ге місце		3-тє місце	
		млрд дол.	країна	млрд дол.	країна	млрд дол.	країна
Загалом	27,8	Євросоюз	7,7	Китай	4,2	Індія	2,0
Соняшникова олія	6,4	Індія	1,9	Євросоюз	1,9	Китай	0,9
Кукурудза	5,9	Китай	1,9	Євросоюз	1,8	Єгипет	0,5
Пшениця	5,1	Єгипет	0,9	Індонезія	0,7	Туреччина	0,4
Ріпак	1,7	Євросоюз	1,1	Пакистан	0,2	Великобританія	0,2
Ячмінь	1,3	Китай	0,7	Туреччина	0,2	Саудівська Аравія	0,1
Соняшниковий шрот	1,2	Китай	0,6	Євросоюз	0,3	Білорусія	0,1

Джерело: [1].

Аналізуючи представлені дані, видно, що Україна є найбільшим світовим виробником соняшнику, а також утримує лідерство в експорті соняшникової олії та соняшникового шроту. Варто зазначити, що ці продукти не є прямим експортом сировини і через переробку в Україні мають високу додану вартість. Галузь соняшникової олії є еталонною стосовно інших продуктів, адже експортована продукція з високою доданою вартістю, перероблена всередині країни вибудовує сильну внутрішню економіку та створює додаткові робочі місця, а також збільшує обсяг валютної виручки, що, як наслідок, покращує конкурентні позиції країни на світового ринку. Вирощування соняшнику перш за все зосереджено у східних і південно-східних регіонах країни. Основними ринками збуту соняшникової олії та шроту у 2021 році були Європейський Союз (29 %), Індія (25 %) та Китай (20 %).

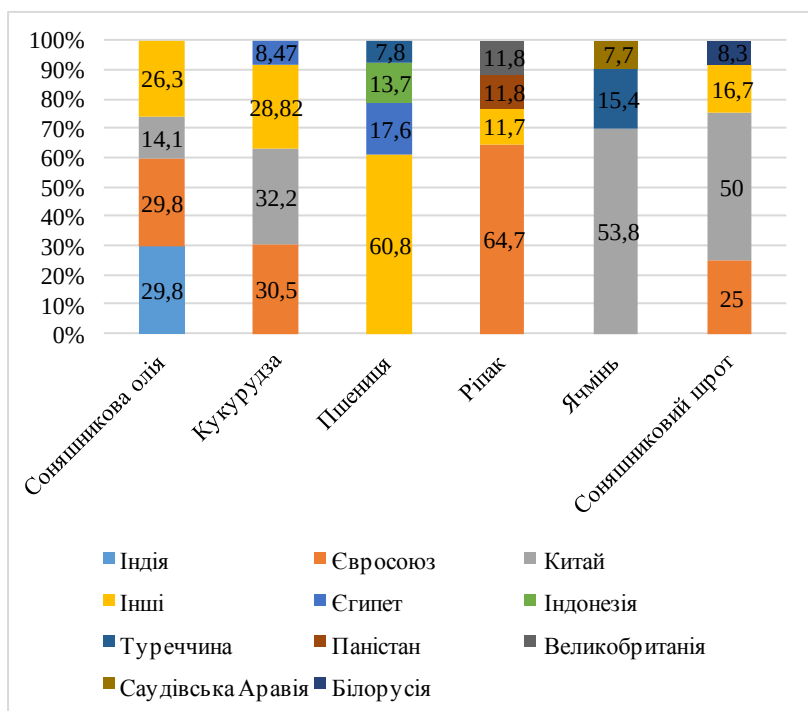

Рис. 1. Структура експорту основних сільськогосподарських культур за основними ринками збуту, %

Джерело: [1].

Якщо аналізувати продукцію за абсолютними показниками обсягу вирощеної та експортованої продукції, то найкращі показники має кукурудза.

Україна є шостим у світі виробником кукурудзи та четвертою за величиною експорту 2021–2022 рр. У 2021 р. український експорт кукурудзи оцінювався в 5,9 млрд дол. Основними покупцями були Китай (32 % постачання), та Євросоюз (30 % постачання), інші ключові ринки збуту — це Єгипет, Іран і Туреччина. В Україні вирощують кукурудзу по всій території, від центральних до північних регіонів.

Україна посідає сьоме місце за обсягами вирощування пшениці та п'яте за величиною світового експорту. У 2021 р. український експорт пшениці оцінювався в 5,1 млрд дол., і був спрямований в основному до Єгипту, Індонезії, Туреччини, Пакистану та Бангладеш. Саме озима пшениця становить близько 97 % вирощування в Україні, а її поля зосереджені в південно-східному регіоні країни.

Що стосується інших олійних культур, то Україна посідає шосте місце у світі за вирощуванням і третє за величиною експорту ріпаку, загальним обсягом на суму 1,7 млрд дол. США у 2021 р. Ріпак вирощують скрізь по Україні, але найбільші площі посіву зосереджені на півдні.

За обсягами вирощування сої Україна посідає дев'яте місце у світі та сьоме за величиною експорту: її продажі були оцінені в 600 млн дол. у 2021 р. Вирощування цієї культури зосереджено переважно у центральних і західних областях країни.

На сьогодні наша країна вже десятий рік веде визвольну війну проти російського агресора. З аналізу географії посіву культур, що мають найбільший експортний потенціал, стає зрозумілим причини неспровокованих воєнних дій агресора у лютому 2022 р., інтереси якого зосереджені саме на окупації півдня та сходу України, де зосереджені найбільші площі посіву відповідних сільськогосподарських культур. Тому, зважаючи на наявність на цих територіях активних воєнних дій, що ведуть за собою такі негативні наслідки, як окупація, знищення інфраструктури, мінування сільськогосподарських угідь, до завершення війни і відновлення територіальної цілісності України в загальновизнаних кордонах станом на 1991 р., Україна, на жаль, матиме падіння обсягів вирощування та експорту агропродукції.

Експортний потенціал агросектора будь-якої країни світу напряму залежить від логістичних умов та їх переваг, і Україна за цим критерієм не стала винятком. До широкомасштабного вторг-

нення 2022 р. наша держава експортувала до 98 % усієї сільськогосподарської продукції через Чорне море, причому близько половини експорту проходило через суміжні порти Одеси, Чорноморська і Південного. Як вже зазначалось раніше, у перші дні російського вторгнення 2022 р. чорноморські порти України були або окуповані, або заблоковані російським військово-морським флотом. Це привело до того, що доступ до великих обсягів експортного зерна та олійних культур в українських портах і на внутрішніх елеваторах став неможливим. Динаміка логістики експорту агропродукції за видами транспорту у 2022 р. має такий вигляд (рис. 2).

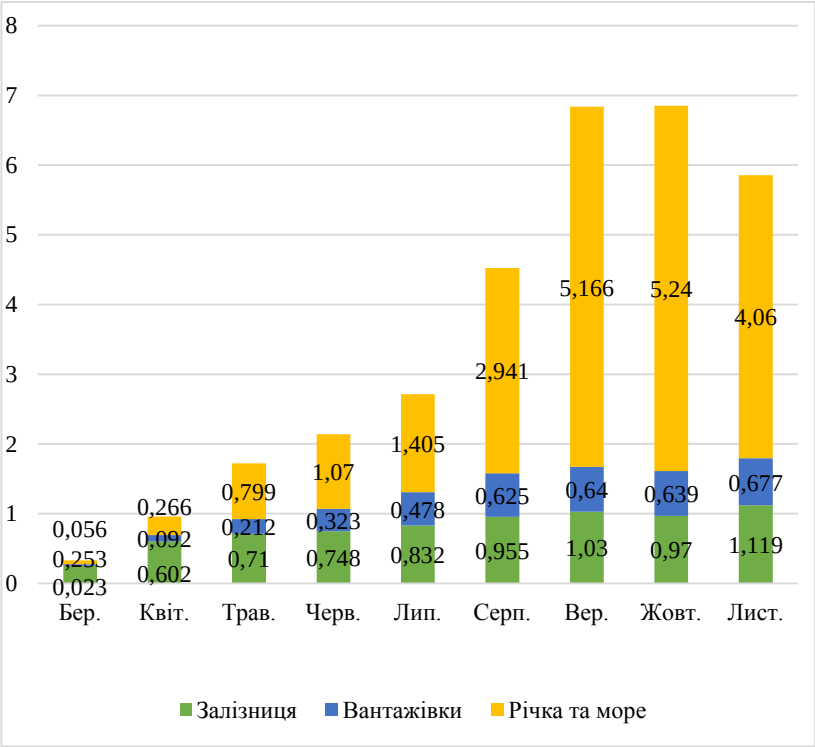

Рис. 2. Експорт зернових та олійних культур за видами транспортування у 2022 році, тис. тонн

Джерело: [2].

Наразі Україна веде війну, направлену на відновлення своїх загальноновизнаних кордонів і повного розблокування портів та морського шляху, бо саме у портах була створена достатня інфраструктура для дешевого зберігання, вантажних робіт та вивозу продукції на експорт. І саме ця інфраструктура потрібна для існування конкурентних переваг, що дають нормальну рентабельність для подальшого розвитку агросектору. За сприяння Туреччини та ООН Україна стала учасником зернової угоди, згідно з якою з серпня 2022 р. і дотепер частково розблокований експорт через порти Чорного моря. Результати початку дії цієї угоди чітко прослідковуються на рис. 2.

Проте агресор постійно порушує угоду, блокуючи та затримуючи кораблі, що різко зменшує пропускну потужність цього логістичного каналу. Тому з початку військових дій створюються та починають функціонувати нові логістичні маршрути наземним транспортом та залізницею через західні кордони України і порти річки Дунай. Однак ці альтернативні експортні маршрути є дорожчими та створюють певні логістичні проблеми, над вирішенням яких зараз ведуться відповідні дії з боку бізнесу, відповідних структур Євросоюзу та України.

Основним слабким місцем для української залізниці є обмежена вантажопідйомність на її станціях та необхідність приведення ширини залізниць та вагонів до відповідності стандартам ЄС для інтенсифікації руху залізничного транспорту до Євросоюзу. Для вантажівок основною проблемою є слабка пропускна спроможність на прикордонних переходах, що в пікові періоди призводить до тривалих черг на кордоні довжиною понад 50 км, внаслідок чого вантаж може затримуватись на тиждень та більше. Усе це вплинуло на збільшення вартості логістики експорту 1 тонни продукції, з 30–40 дол. США, що була у довоєнний час, до 150–200 дол. у 2022 р. [2]. Тому деякі виробники агросектору втрачають експортну конкурентність, переходячи на збут продукції за зниженими цінами на місцевому ринку, та з метою повернення можливості збуту на зовнішньому ринку здійснюють переорієнтацію структури майбутнього посіву. Отже, через логістичні виклики на період активної фази російсько-української війни галузь піддається суттєвим змінам, що тягне за собою зміну структури вирощування і як наслідок, зміну цін на експортну пропозицію.

Зменшення експорту, що був до лютого 2022 р., морським шляхом та зростання експорту залізничним та автомобільним транспортом стало результатом перебудови ринку сільськогосподарської продукції Європейського Союзу. Факт збільшення

експорту української агропродукції вплинув на місцеві ринки ЄС та їх виробників. Усупереч Угоді про асоціацію між Україною та ЄС та принципам і нормам Єдиного ринку ЄС деякими країнами Європейського Союзу були запроваджені «Виняткові захисні заходи», якими фактично ці країни затвердили заборону на імпорт для чотирьох видів української продукції, а саме: пшеницю, кукурудзу, ріпак та насіння соняшнику. Єврокомісія 28.04.2023 досягла принципової угоди з Болгарією, Угорщиною, Польщею, Румунією та Словаччиною щодо української агропродукції, імпорт якої ці країни обмежили, та з 05.06.2023 мали бути зняті накладені обмеження [3]. Тому, як показує цей приклад, важливою умовою розвитку експорту агропродукції в умовах ринку, що змінюється під впливом війни, є дотримання міжнародною спільнотою умов і зобов'язань згідно з укладеними раніше міжнародних угод.

Поліпшення логістичної інфраструктури України має вирішальне значення для відновлення її експортної спроможності сільськогосподарської продукції, а також вивезення попереднього врожаю із ферм з метою звільнення місць для поточних та майбутніх урожаїв. До відновлення транспортних можливостей України фермери потребують розширення доступу до сховищ за допомогою тимчасових і постійних засобів. За даними уряду України, довоєнні місткості зберігання сільськогосподарської продукції в Україні становили 75 млн метричних тонн. Потужності для зберігання понад половини цих місткостей пошкоджені чи зруйновані, перебувають на окупованих російською федерацією територіях або заповнені минулорічними урожаєм в очікуванні експорту. Враховуючи розрахунковий обсяг урожаю на 2022–2023 рр., на допомогу розв'язання цієї проблеми прийшла міжнародна спільнота і в рамках надання підтримки Україні в умовах воєнного часу приблизно 40 млн дол., наданих Канадою, буде використано для закупівлі поліетиленових зернових рукавів, обладнання для завантаження та розвантаження зерна та довгострокових модульних складських одиниць для малих і середніх ферм у 15 областях України, а також 16 млн дол. від Японії на аналогічні цілі по 10 областях. Також пріоритетом Ініціативи сприяння стійкості сільського господарства в Україні (АГРІ-Україна) агентства США з міжнародного розвитку (USAID) є збільшення сховищ на території країни. USAID виділив 100 млн дол. та прагне додатково залучити 150 млн дол. для цієї ініціативи, частина з яких піде на підтримку сушіння, зберігання та перероблювання сільськогосподарських підприємств [4].

Окремою статтею формування конкурентної переваги агросектору держави є добрива, які потрібні для вирощування і вартість яких напряму впливає на собівартість готової продукції. Вартість калійних, фосфорних і азотних добрив всередині країни з початку широкомасштабного вторгнення зросла на 35–45 %. Росія, як країна-агресор та основний конкурент нашої держави з експорту продукції агросектору, була ще й головним постачальником добрив в Україну. У 2022 р. РФ оголосила про обмеження експорту цих матеріалів, фактично скасувавши майже 15 % глобальної пропозиції, чим спровокувала підвищення світових цін. Деякі країни звертаються до Канади, найбільшого у світі експортера калію, як до альтернативного джерела поживної речовини. Крім калію, Україна також шукає нові джерела фосфорних добрив у виробників Китаю, Марокко, Сполучених Штатів, Європейського Союзу та інших країн. Українські компанії з виробництва добрив зобов'язані виконувати укладені раніше експортні контракти, що перешкоджає їм збільшити обсяг продажів добрив на українському ринку. І хоча Україна виробляє достатньо азотних добрив, щоб покрити 75 % власного споживання, високі ціни на енергоносії збільшують витрати на виробництво цього ресурсу.

Транспортування добрив в Україну також є проблемою. Потенційний імпорт повинен перешкоджати високим цінам на пальне, а також збільшеним витратам на страхування. Усе це робить транспортування в Україну непривабливим і збільшує вартість добрив для українських фермерів. В умовах перебоїв у постачанні та подальшого збільшення цін багато виробників з метою максимально ефективного їх використання звертаються до тестування ґрунту, супутникових технологій і технологій штучного інтелекту, які можуть виявити точний дефіцит поживних речовин на ґрунті. Зазначені заходи дозволяють заощадити кошти на надмірне внесення поживних речовин, що підвищує рентабельність готового продукту.

З огляду на вказане, війна завдала найбільшої шкоди східним та південним регіонам України (окупація, мінування, знищення інфраструктури тощо), що були основними зонами вирощування експортованої продукції. В умовах війни, не маючи чіткого розуміння строків її завершення та потреби формування дохідних статей бюджету і вирівнювання експортного потенціалу агросектору України, держава запровадила ряд грантових програм. Вони спрямовані на розвиток агросектору з великою доданою вартістю у центральних та західних територіях України, а саме: садівництво, переробка агропродукції, тепличне господарство [5]. Такі

державні програми, за прикладом олійного господарства, дозволяють збільшити переробку агропродукції на території України. Це дозволить експортувати готові продукти або напівфабрикати за ціною з доданою вартістю, а також підтримувати світовий тренд на здорове харчування, частиною якого є свіжі овочі та фрукти. Отже, очікується, що у короткостроковому періоді Україна отримає збільшення експорту нових готових продуктів переробки агросектору та тепличного господарства, які через втрату площ посіву своєю доданою вартістю компенсують падіння сировинного експорту, та у повоєнний час збільшать експортний потенціал України за рахунок додаткових галузей, які прямо не конкурують із класичним експортом агропродукції країни.

Висновки. Отже, історично Україна має великі посівні прощі на найкращих родючих ґрунтах світу, що дає можливість їй вирощувати великі обсяги дешевої агропродукції. Додатковою перевагою для експорту у великих обсягах є вихід до моря і збудована інфраструктура, що дозволяє країні бути потужним виробником та крупним гравцем на світовому ринку агропродукції. На сьогодні Україна веде важку війну з агресором за деокупацію та відновлення її загальновизнаних кордонів станом на 1991 рік. Саме відновлення цих кордонів поверне їй основні переваги й можливості для масового вирощування та експорту продукції сільського господарства. Метою експорту агропродукції в умовах війни є не лише інтереси української економіки, але й гарантії постачання продовольства на світовий ринок, важливим складником якого є Україна. В даний час агросектор вже змінює асортимент культур, що вирощуються, враховуючи підвищення продуктивності. За підтримки держави для збільшення прибутковості агросектору, за прикладом олійного господарства, формується ціла галузь переробних підприємств, що потенційно створить додаткові робочі місця та додану вартість продукту всередині країни, і за тих же площ посіву збільшить обсяг валютної виручки. Впровадження та розвиток садівництва та тепличного господарства гармонійно доповнять та посилять експортну пропозицію агросектору України, адже це дає продукти з високою доданою вартістю, а застосування сучасних методів селекції, підживлювання та контролю кліматичних умов сприяють високій інтенсивності їх вирощування. При цьому для розвитку садівництва і тепличного господарства починають використовуватись мінімальні площі сільськогосподарських угідь центрального та західного регіонів України, які поступаються кліматичними та географічними характеристиками до вирощування класичних культур південним та східним регіонам. Агросектор займає майже

половину загального експорту держави, а тому потребує та отримує відповідну підтримку та програми розвитку з боку уряду, що також є однією з переваг формування його експортного потенціалу.

Література

1. Ukraine Agricultural Production and Trade April 2022 URL: <https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2022-04/Ukraine-Factsheet-April2022.pdf>

2. Regional war, global consequences: Mounting damages to Ukraine's agriculture and growing challenges for global food security URL: <http://surl.li/ndenw>

3. Експорт до країн ЄС URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krayin-yes?v=644232c8b4450>.

4. Rebuilding Ukraine's Agriculture Sector: Emerging Priorities URL: <https://www.csis.org/analysis/rebuilding-ukraines-agriculture-sector-emerging-priorities>.

5. Підприємництво. URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/gromadyanam/pidpriyemnictvo>.

6. Закон України Про схвалення Стратегії розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2019-%D1%80#Text>

7. Експорт України 2022: вплив війни на географію та обсяги продажів. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/eksport/eksport-ukraini-2022-vpliv-piv-roku-vijni-na-geografiu-ta-obsagi-prodaziv>.

8. Ukraine war drives international food prices to 'new all-time high'. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115852>.

Reference

1. Ukraine Agricultural Production and Trade April 2022 URL: <https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2022-04/Ukraine-Factsheet-April2022.pdf> [in English].

2. Regional war, global consequences: Mounting damages to Ukraine's agriculture and growing challenges for global food security URL: <http://surl.li/ndenw> [in English].

3. Eksport do krain YeS URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krayin-yes?v=644232c8b4450> [in Ukrainian].

4. Rebuilding Ukraine's Agriculture Sector: Emerging Priorities URL: <https://www.csis.org/analysis/rebuilding-ukraines-agriculture-sector-emerging-priorities> [in English].

5. Pidpriyemnytstvo URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/gromadyanam/pidpriyemnictvo> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukraini Pro skhvalennia Stratehii rozvytku eksportu produktsii silskoho hospodarstva, kharchovoi ta pererobnoi promyslovosti Ukrainy na period do 2026 roku URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

7. Eksport Ukrainy 2022: vplyv viiny na heohrafiu ta obsiah prodazhiv URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/eksport/eksport-ukraini-2022-vplyv-piv-roku-vijni-na-geografiu-ta-obsagi-prodaziv>. [in Ukrainian].

8. Ukraine war drives international food prices to ‘new all-time high’. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115852> [in English].

Стаття надійшла до редакції 18.08.2023